

ב"ה [תול"ה]

במדרש¹ שמעי בת וראי והטי אונך בו' (תהלים מזח, יא) בירה דולקת בו'. דקשה מאי הטי אונך אחר שנאמר שמעי. ומוכח שיש ב' בחינות שמיעה כמו שכתוב (שמות יט, ה' דברים יא, יג) שמוע תשמעו כי בתחילה הקב"ה משמיע לאדם מעט הארה כשמייגע עצמו לבוא אל האמת. אחר כך צריכין להשיג בעין השכל על זה ההרגש ולהבין כי הוא עיקר הכל ולהניח כל הרגשות אחרים וזהו שמעי וראי והטי אונך. פירוש כל כח השמיעה שלא יהיה נשמע לו שום דבר אחר כלל ועל ידי זה יזכה לשמוע האמת. כי מה שהקב"ה משמיע בתחלה הוא רק כדי ללמוד הכנעה שייכן האדם שיש דבר לשמוע למעלה מהשגתו ויבוא לבטל עצמו ויזכה לשמיעה. והנה אברהם אבינו ע"ה היה חפץ מאוד להטות כל הברואים אליו יתברך. וה' יתברך אמר לו לך בו' ואעשך לגוי גדול בו' ואברכה מברכך בו' (בראשית יב, א-ג). ואברהם אבינו ע"ה היה סובר כי נכון יותר להיות כל העולם מיוחדין אליו יתברך ולא יהיו מתנגדים כלל וה' יתברך הראה לו כי נכון יותר להיות אומה נבחרת לו יתברך על צד היותר טוב והיו מברכים ומקללים והאומה הישראלית יגברו הכל. וזה עצמו ענין הבירה דולקת ששכל הפשוט מורה שאין שום דבר שלא יהיה לו קיום ולכן היה סבור אברהם אבינו ע"ה שיש להטות כל הנבראים וכל החיצוניות אליו יתברך שלא יהיה נפסד שום בריה. וה' יתברך הראהו כי אני בעל הבירה וכן רצונו יתברך שברא כמה דברים שכל קיומם הוא הכיטול שיבטל אותם האדם ויתרחק מהם וזהו לך בו' (בראשית יב, א) ושכחי עמך בו' (תהלים מזח, יא) כי הוא אדוניך (שם יב) שמוזה יש הכרת

מלכות שמים שיש חצוניות והאדם מרחיק עצמו ממנו². וכן בבחינת הדביקות בו יתברך אי אפשר באופן אחר רק שיהיה אומה נבחרת אליו יתברך ועל ידי כן מי שירצה יוכל להתבטל לאומה זו גם כן. והוא כלל גדול גם בפרט כל איש ישראל אשר אי אפשר להיות בפעם אחד בראוי רק על ידי שנמצא איזה הנהגה ומדה טובה באדם על ידי זה יוכל לתקן כל מדותיו לנקודה זו. וזה עצמו ענין ב' השמיעות הנ"ל כי מקודם היה אברהם אבינו ע"ה חוקר בדרך השכל לבוא אל האמת. והוא בחינת הנבראים מצד הטבע וזכה להכיר האמת. ואחר כך אמר לו ה' יתברך לך לך בו' לבחינת שמיעה שניה הוא שייך רק לבני ישראל להיות מבטל כל השמיעה אליו יתברך שלא להיות המכוון לתקן עצמו שזה נקרא³ לגרמייהו והוא דרך צדיקי אומות העולם. אבל בני ישראל מבקשין להיבטל אליו יתברך בלבד. ולכך אחר ששמע והכיר האמת אינו מספיק עצמו בזה להתגאות בו' כדרך האומות עובדי גילולים שרוצין לדע כדי להתגאות וכל ההכנעה כדי להשיג בו'. אבל בני ישראל הם להיפוך שכל מה שרוצין להשיג כדי להכניע עצמו אליו יתברך. ולכך אחר השמיעה מכין עצמו יותר לשמוע כנ"ל:

ואת הנפש אשר עשו בחרן (בראשית יב, ה) מתרגמינן⁴ נפשאת דשעבידו לאורייתא בו'. פירוש נפש הרצון כמו שכתוב (בראשית כג, ה) יש את נפשכם והוא שאסף כל הרצונות מעולם הזה לה' יתברך. עשו לשון כפיה כמו גט מעושה⁵. כי הקב"ה אמר לו מארצך בו' (בראשית יב, א) הפירוש שיקח עמו כל הרצונות אחרים שהיו לו והוא בחינת בכל לבבך נפשך מאודך (דברים ה, ה). מארצך נגד בכל לבבך כי מחשבות האדם נוטה אחר מה שרואה ומכיר כל

(חזר ח"ג, קנה ע"א) אנשי שם ... הא שבחא דלהון יתיר אבל אינון נטלו לגרמייהו ואוראווו במחלוקת' (שם, קעו ע"ב).
 4 אונקלוס בראשית יב, ה.
 5 גיטק פ"ט מזח.

1 ברר לט, א, עין שנת תרל"ב השה 4.

2 עין תרמ"א ד"ה 'במדרש'.

3 'וישלח אותם משה וגו', כלט אנשים, כלט זבאין הוו ורישי דישאל הוו אבל אינון דברו לגרמייהו עיטא בישא'

ידי שזכר שהכל בא לו בכח האבות.⁸ והכלל שצריך כל איש ישראל לידע כי זה הכח שיש בכל איש ישראל מכח האבות וכריתות בריתו יתברך הוא העיקר באופן שכל יגיעת האדם אין נחשב לכלום נגד זה הכח. אף כי עיקר הוא יגיעת האדם. אך שזה הכח למעלה מהכל. ואמת כי כל היגיעה לבוא לזה להיות בוחר בדרכי אבותינו ועל ידי זה יבוא לבח הזה וזה שכתוב⁹ מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי. ופירשמו"ז¹⁰ מה שאומרים¹¹ מגן אברהם שהקב"ה הבטיח לו שיהיה ממנו נקודה בכל איש ישראל אשר הוא יתברך מגין עליה שלא יוכל לקלקל אותה כו'. ונקודה זו מסייע לכל איש ישראל כפי מדריגתו וזה שכתוב¹² מנח לא העמדת מגינים כו'. והבן: **במנחת שבת** הוא עת רצון כמו שכתוב¹³ דביה רעוא דרעון ולית זעפין. דהנה בכל איש ישראל יש רצון אליו יתברך. ומי שאין לו רצון כראוי יש לו רצון לבוא לרצון אמת. וכמו כן בשמים כביכול הקב"ה רוצה בישראל. אף כשאין ראוי חפץ להיות לו רצון עליהם והוא רעוא דרעון. והפירוש שמקבל עתה גם זה הרצון שיש בפשוטי בני ישראל לבוא אל הרצון כנ"ל ולכך לית זעפין. וא"ז ז"ל פירש הפסוק (משלי י"ג) לתאוה יבקש נפרד בכל תושיה יתגלע. כי בכל איש ישראל יש רצון כנ"ל. ומי שהוא נפרד. מתאוה לבוא אל הרצון. וזהו לתאוה יבקש כו' ועל ידי היגיעה בתורה מתגלה זה הרצון המלוכש בו. כי

הדברים שבארצו. נפשך הוא ממולדתך כי הנפש נמשך אחר אביו ואמו ומשפחתו. ומבית אביו הוא נגד בכל מאורך כי לא חסר לו בבית אביו מאומה ועזב הכל לכבודו יתברך וילך כאשר דיבר אליו כו' (בראשית י"ד) כלומר שלא הלך בעבור הברכה רק לעשות רצונו יתברך:

במדרש¹⁴ אנכי מגן לך (בראשית ט"ו א) שאמר אברהם אבינו ע"ה שמא יבוא אחד ויסגל מצות ומעשים טובים וידחה בריתו לבריתי כמו שדחה בריתי לנח והשיבו מנח לא העמדת מגינים כו'. הקשה אמו"ז ז"ל¹⁵ וכי לא רצה אבינו אברהם ע"ה שיהיה איש צדיק יותר ממנו אף שידחה בריתו כו' והשיב כי ודאי ידע שהוא הצדיק ולא יהיה אחר רק שידע שצריך לחיזוק יותר ושיבטיח לו ה' יתברך זאת שהוא הנבחר כו'. ולהוסיף ביאור על דרך כי ודאי ידע אף שיהיה מי שיסגל מצות ומעשים טובים יותר ממנו. מכל מקום יהיה מתולדותיו בודאי. ובאמת דחה בריתו לנח אף שהיה מתולדותיו והטעם כי לא היה צריך אברהם לסיוע של נח. אבל עם אברהם אבינו ע"ה כרת ה' יתברך ברית והגביה אותו וזרעו אחריו להיות במדריגה גדולה יותר מכל האומות עובדי עבודה זרה ונמצא כי מי שבא מזרעו ודאי יוכל לסגל מצות ומעשים טובים הרבה עד שיעלה במדריגה ממנו כדמצינו במשה רבינו ע"ה שאמר לו הקב"ה (שמות לב) הניחה לי ואעשה אותך לגוי גדול ולא קיבל עליו על

8 משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, ומה כסא של שלש רגלים אינו יכול לעמוד לפניך בשעת בעסך. כסא של רגל אחד על אחת כמה וכמה. ולא עוד אלא שיש בי בושות פנים מאבותי. עכשיו יאמרו: ראו פרנס שהעמיד עליהם, בקש גדולה לעצמו ולא בקש עליהם רחמיכי (ברכות לב ע"א).

9 תנא דבי אליהו רבה, ב"ה.

10 תירושי הר"ם, לך לך ד"ה 'ואעשך'.

11 תפילת עמידה, התימת ברכת אבות.

12 מתוך הפיוט לסעודה שלישיה 'בני זוכלא', שער הכוונות

דרושי קידוש ליל שבת. דרוש א' ענין מנחת שבת; ע"ע זוהר

ה"ב, פה ע"ב.

14 אחר הירחורי דברים שהיו שם, מי יהיה אברהם ויהיה, אמר לפני הקב"ה, רבון העולמים כרת ברית עם נח שאיני מכלה את בניו, עמדתי וסיגלתי מצות ומעשים טובים יותר ממנו ודחתה בריתי לבריתו, תאמר שאחר עומד ומסגל מצות ומעשים טובים יותר ממני ותודחה בריתו לבריתי, א"ל הקב"ה מנח לא העמדת מגינים של צדיקים אבל ממך אני מעמיד מגינים של צדיקים ולא עוד אלא בשעה שיהיו בנך באים לידי עבירות ומעשים רעים אני רואה צדיק אחד שבהם ומכריעו עליהם שהוא יכול לומר למות הדין די אני טולו ומכפר עליהם (בר"ה מ"ו, ז).

15 תירושי הר"ם, לך לך ד"ה 'אל תירא אברהם וגו'.

16 'ואעשה אותך לגוי גדול וגו' - אמר רבי אלעזר, אמר